

Viðmerking:

Hava vit ráð at gloyma útjaðarin?

Seinastu mongu árinu eru milliáridir av krónum lagdar í útjaðarin - eins og í mið-økið. Vegakerfi er gjørt, eins og havnir, hús og bygningar. Tað hevur tilsaman krævt milliáridir av lögum. Um útjaðarin verður avtøftaður eru hesar milliáridir allar farnar fyri skeyti. Tað hava vit ikki ráð til!

Hví flyta fólk frá útjaðaranum?

Tað er ein sera áhuga-verður spurningur í føroyingum eiga at stilla sær ídag. Tað er neyðugt at allir politikkarar landsins royna at svara uppá henda spurning. Helst er ikki lætt at finna svarið, men eitt ella fleiri svør eru. Tað verður nevnt, at tað er eitt „trend“ í tíðini. Spurningurin er hví so er. Tosa verður í okkara tíð sera nógv um friar

marknaðarkreftir, og at politikkarar ikki skulu ávirka hesar. Hesum eri eg sum liberalur politikkarur samdur í. Men hyggja vit eftir landi okkara ídag eins og seinastu mongu árinu, so skerst ikki burtur, at politikkarin við at blanda seg ella við at lata vera við at blanda seg hevur latið eina gongd farið fram her á landi, ið fyrri ein stóran part hevur virka kappingar-avlagandi, til gagn fyri mið-økið.

Táka vit ríkisveitingina, fellur henda fyrri ein stóran part í miðøkinum. Taka vit landskattin, so rokni eg við, at ein stóran partur av hesum eisini verður nýttur í miðøkinum. T.v.s. at helst fær miðøkið bæði fær ein stóran ríkisstuðul eins og ein stóran part av tí, ið goldið verður í landskatti her á

landi. Spurningurin er so-statt um ikki ein beinleiðis stuðul er farin fram av miðøkinum við almennum krónum, fyrri ein part fluttur frá útjaðaranum. At hetta so aftur møguliga „smittar av“, soleiðis at bygdarøkini kring miðøki fáa eitt sindur av arbeiði av hesum, er bert náttúrligt.

Men mín niðurstoða er tann, at fólk serliga flyta til miðøki fyrri at fáa eitt arbeiði, ið møguleiki ikki er fyrri á útjaðaranum. Og tað er galdandi nærum arbeiðir innan øll økir.

Er tað neyðugt?

Eftir míni hugsan er ikki neyðugt at soleiðis er. Men tað er ein landstrupulleiki ið politikkarar á Føroya Løgtingi eiga at taka sær av og loysa soleiðis at útjaðarin ikki doyri út. Um onki

verður gjørt, verður tað nevnliga úrsliðið. Hava vit ráð?

Tað er ikki minst ein spurningur, um vit hava ráð til eitt slíkt samfelagsligt oyðsl. Tað eru lagdar milliáridir av krónum í útbýgging av útjaðaranum. Talan er um veganet, el, vatn, havnir, skúlar, bygningar og hús. Tilsamans nógvir milliáridir krónur. Hava vit ráð til at kasta hetta burtur? Eftir míni hugsan er svarið eit greitt nei!

Ætlanin er nú, hoyra vit, at byggja 250 nýggj hús í Tórshavn.

Er tað neyðugt, tá ið áleið sama tal av húsum helst koma at standa tóm í útjaðaranum, har somuleiðis at kalla ongi hús vera bygd? Við vegum og installation-um meti eg, at nevnda lög- og

kemur at kosta umleið 250 - 350 milliónir krónur. Henda lög- og longu gjord á útjaðaranum fyrri ein stór- an part - og skuldi tí verði óneyðug. Tí betur hevði hesin peningur farið til at fingið annað virksemi í gongd.

Útjaðarin má ikki svavast!

Um útjaðarin ikki skal tømast fyrri fólk, og stór virðir fara fyrri skeyti, er neyðugt at politiski mynd-ugleikin viðgerð hetta ál-armsmál - og ger nakað við henda spurning. Ørð eru ov lítið í hesum høpi.

Sjálvur meti eg, at miðøkið kann verða eitt lokomotiv í ætlanum at styrkja útjaðarin. Eit sterkt miðøki styrk-ir landið. Tað ger ein sterkur útjaðari eisini! At drepa útjaðarin fyrri at styrkja mið-

øki, ger landi veikari!

Vinarliga
Marjus Dam,
løgtingsmaður

framhald av síðu 10
duga betri at skriva danskt enn føroyskt. Vit eiga uppbyggjandi at spyrja okkum, hví hetta er soleiðis og síðan koma viðari.

Stýðandi fyrri málið og áhugavert hevði verið um eitt orðaskifti kundi komið um hetta, heldur enn sum nú, tá ið sjálvnevdur móðurmálsvinir, seta seg á trónuna, taka koyrilin í hond og við hvarðari rødd røpa »Tað oytur ikki, tað eitur ikki. Tað oytur, tað eitur...« Alt eftir hvar teir eru ættaðir úr landinum.

Munnu ikki teir flestu føroyingar verða góðir við móðurmálið. Eg havi tó varhugan av, at teirra sjálfsálit hesum viðvíkjandi er í knúsi, tí at málroktararnir mangan eru so eindaleysir, tá ið skerast skal í papp, hvat er gott føroyskt, og hvat er vánaligt føroyskt. Kanska skuldu málroktararnir farið at lagt seg eftir, hvat teir hava til felags við fjóldina, ið tosar eitt slag av føroyskum, also ikki ordiligt føroyskt, tit vita hvat eg meini, heldur enn at heingja seg í tað, sum skilir partarnar. Gjógvin millum talaða málið og tað, sum málroktin droymir um, at vit skulu skriva, er djúp. Tað er ikki víst, at tíðindamenn vilja nýta eitt mál, sum fjóldin valla skilir, sum boðbera millum eitt nú blað og lesara. Tað vil so altíð verða ein spurningur, sum tann einstaki tíðindamaðurin tekur stóðu til, og hetta fer hann at gera heilt til talaða málið og skrivaða málið eru nærkast eitt sindur meira hvørjum øðrum. Eg persónliga setti meg valla enn ikki foran fyrri at gera eina livandi reportasju, við smakki, lukti, ljóði á reinum setursmáli, tá ið teg, eg tosi við, tosa eitt heilt annað mál enn okkara skrivimál. Er mín uppgáva at tíða vánaligt føroyskt til ordiligt føroyskt? Sorry!

Koyrlaslogini regna javn-

an niður yvir fjølmíðlafólki- ni, sum hava eitt spillvandi føroyskt móðurmál sum týðningarmesta amboð. Eitt mál sum broytist hvønn einasta dag, hvussu so enn móðurmálsvinirir geyla. Eitt mál, sum blaðmenn halda er deiligasta mál í øllum heiminum at samskifta við, eisini um danismur snýkja seg inn javnan. Og danismur er ikki nakað nýtt í føroyskum, ter vóru nógv meira at siggja tá eldra ættarliðið vóru børn enn nú. Farið á bókasøvnini og lesið blóðini hesa öldina. Tá fáa tit sjón fyrri søgn. Tað er so menninkjstligt at siga, at alt var betur fyrr, tí vit gloyma so vælsignað og væl og hava lyndi til bert at minnst tað góða.

Tað kann ikki vera rætt, at okkara fremsta samskiftisamboð, nevniliga málið, kann vera so torført at skriva, at vanliga vitug fólk ikki skriva hetta uttan at fleiri villur kom fyrri. Var ongin Føroysmálsdeild, var ongin lærari, so tosaðu vit føroyskt allikvæl. Føroyskt hevur yvirlevað á bygd síðan landnámið uttan nakran lærara, uttan nakran professara. Tað hevur livað og tað hevur ment seg. Skaldskapur er skapaður á hesum máli, uttan at nokur lærd hond hevur verið uppi í. Málið hevur broyt seg øld eftir øld, tolið smóðið sær millum út-landska árinu, víst frá sær og tíkið til sín, fyrri at tæna endamálinum hjá einhvørjum máli, at verða sjálvt samskiftið millum fólk. Grønendingar høvdu tosað grønlandskt í mong mong túsund ár áðrenn nakar danskur lærari setti sín fót á land í Grønlandi. Har nokur fólk finna saman, har skapa teg av sær sjálvum eitt mál og hetta málið er tað rætta fyrri teg. Hvørki meira ella minni.

Tað er okkurt sum sigur mær, at okkurt er spennandi galið við okkara máli. Okkurt er galið, tá ein fittur part-

ur av fólkinum ikki dugir at málbera seg rætt á móðurmálinum og enn færri duga at skriva tað. Serliga, tá vit hugsa um, hvussu nógv betur føroyingurin er skúlaður í dag enn fyrr og býttir eru føroyingar ikki. Teir klára seg eins væl á útlendskum skúlum og aðrir næmingar. Á ein ella annan hátt hevur Hammershaimb tíkið feil og valt tað tungstu leiðina. Vit eiga so nógv vælútbúgvið mál fólk í landinum og enn fleiri, sum bera móðurmáli- num alsk, tað átti at borið til í felag at funnið eina lettari leið. Eina leið, sum tekur tungu byrðuna av føroying- inum, nú hann er á veg inn í eina nýggja öld. Byrðan og skommin ikki at duga at tosa og skriva á sínum egna móðurmáli.

At enda eitt lítið ískoyti um tvístøðna føroyingurin er í, tá tað velst um føroyskt mál. Eg havi júst týtt eina bók til føroyskt, sum kemur út til jóla. Óvitað, so kom hesin tankin fram fyrri meg alla tíðina meðan eg týddi. »Jústinus, ansa nú eftir at teksturin ikki gerst so føroyskur, at ongin skilir hann.« Hvat í hundan er hetta fyrri nakað, eitt móðurmál, sum gerst so reint, at ongin skilir tað, slíkt máli kann ikki vera eitt móðurmál, eitt mál hjá allra føroyinginum. Slíkt mál er heldur málið hjá nokrum fáum, skapað av nokrum fáum, og sum vilja trýsta teirra mál, sum einasta rætta, niður yvir høvðið á fjóldini. Tá skilir fjóldin einki og tí er stóðan kanska sum hon er í dag.

Sum journalistur, og sum ein ið hevur bókstaf við at skriva føroyskt í mong ár, skal eg vera tann fyrsti til at viðganga, at eg dugi ikki at skriva reint føroyskt. Óvit-ugur? Ja, kanska eitt sindur, men skiltýttur eri eg ikki, eg skrivi danskt og eitt heimsmál feilfrítt. Við føroyskum, mínum elskaða móðurmáli, sum eg hoyrði

fyrri fyrstu ferð, tá ið eg lá, ikki eingang túrur, fjálgt í móðurfangi og langtaði eftir mjólk, er ikki so væl stalt við, tíverri.

Kanska er ein vón fyrri framman, gerast ter bótandi hendurnar fleiri enn spill-

andi tungurnar. Føroyingur- in hevur altíð dugað væl at velja rætta sjóvarfallið, tá hann hevur ferðast, hví hann velir tungstu leið niðan á fjall, tá velst um móðurmálið, tað skilji eg ikki. Og fari valla nakrantíð at skilja.

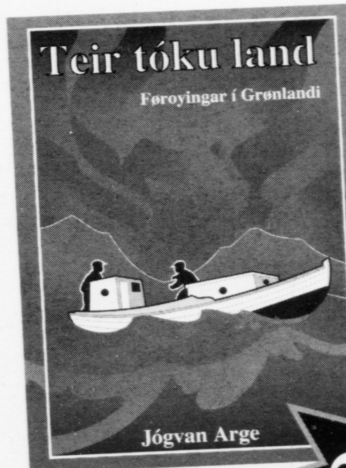
við móðurmálskvøðu
vinarlíga
Jústinus Leivsson
Eidesgaard
justinus@t-online.de

Teir tóku land

- føroyingar í Grønlandi

Jógván Arge hevur givið út enn eina bók í røðini Teir tóku land. Henda bókina víðger fimtiárini og umrøður teg nógv víðkaðu útróðrarrættindini, sum føroyingar fingi í Grønlandi í 1959. Føroyingar vóru í 1959 tvungnir at finna sær nýggjar inntokumøguleikar. Tað eydnaðist væl, millum annað tí at tann danski vinnulívspolitikkurin í Grønlandi var kollsigldur, og onkur skuldi avreiða til teg tómu flakavirkini hjá Grønlandshandlinum.

Bókin sigur eisini frá útróðrarmonnum og fiskimonnum í Føroyingahavnini og Ravnsoynni, føroyskum landsnámsmonnum í Suðurgønlandi og bátaskipum á sjálvum Kappanum.

Sjómansheimið í Føroyingahavnini varð flutt inn til Nordafar í 1956, og í 1959 varð sjómansheim bygt í Ravnsoynni. Í bókini er yvirlið yvir allar útróðrarmenn og útróðrarbátar í Føroyingahavnini og Ravnsoynni teg slóðbrótandi árinu frá 1949 til 1958.

Teir tóku land 4 er stívar 200 síður og prýdd við 150 myndum og kortum.

Jógván Arge

299,-